

Graansilo gaat nieuwe toekomst tegemoet

De ontwikkeling van de IJ-oevers gaat met de aankomende verbouwing van de monumentale Amsterdamse Graansilo weer een nieuwe fase in. Dit betekent echter het einde van de activiteiten die nu in de Silo plaatsvinden. Planologie in gevecht met een dynamische stad.

RENÉ BIESENBEEK*

De strijd om de ontwikkeling van de IJ-oevers is weer een nieuwe ronde ingegaan. Deze keer heeft de Gemeente Amsterdam het oog laten vallen op de graansilo's op de Silodam. Waar nu twee enorme massieve gebouwen door een verlaten en ontoegankelijke indruk maken moet over een paar jaar een intensief gebruikt wooncomplex staan. Deze verandering is minder ingrijpend dan het lijkt: ook nu al wordt de silo gebruikt voor tal van culturele en maatschappelijke activiteiten.

HISTORIE

De Graansilo, of kortweg Silo, bestaat eigenlijk uit twee afzonderlijk gebouwde delen. Het bakstenen gedeelte stamt uit 1896 en werd gebouwd in opdracht van de Amsterdamse koopman Korthals Altes. Na de Tweede Wereldoorlog werd dit pakhuis te klein en werd begonnen met de bouw van het betonnen gedeelte. Tot in de jaren zeventig werden de pakhuizen intensief gebruikt voor de opslag en overslag van graan, daarna raakten ze in onbruik doordat de havenactiviteiten opschoven in de richting van de Westpoort. In 1987 werden de IJ-oeverplannen van Anton Koolhaas gepresenteerd: de silo's zouden gesloopt worden om plaats te maken voor een aantal torenflats.

In 1989 wisten krakers het pand in bezit te nemen om de op handen zijnde sloop te voorkomen. Zij verenigden zich in de Vereniging tot Behoud van de Graansilo, en wisten het bakstenen gedeelte in 1992 op de lijst van rijksmonumenten te krijgen. Dit was nog niet eerder gebeurd daar de Nederlandse monumenten-

Jan Schaefer uit 1992. Hij stelde voor om de silo's om te bouwen tot koopwoningen en daarnaast te proberen iets van de culturele functie die de silo heeft, te behouden. Dit plan liep stuk omdat er geen woningcorporatie gevonden kon worden die op het project wilde inspringen. Veel verder dan het conceptstadium

De Graansilo's als decor voor Sail Amsterdam. Bron: Dienst Ruimtelijke Ordeing Amsterdam

zorg pas de laatste jaren belangstelling heeft gekregen voor het behouden van industriële monumenten. Erkenning van eenzelfde status voor het betonnen gedeelte maakt minder kans, hiervoor is het gebouw niet oud genoeg. De erkenning van het bakstenen gedeelte als monument maakte het een stuk lastiger voor de Gemeente Amsterdam om tot sloop over te gaan. Na 1992 is er dan ook een reeks plannen verschenen die de ontwikkeling van de Silodam mogelijk moest maken met behoud van de bestaande gebouwen.

SCHAEFER

De huidige plannen vertonen nog steeds trekjes van het plan van de toenmalige wethouder

is Schaefer dan ook niet gekomen. De Buurt Ontwikkelings Maatschappij waarin zijn activiteiten werden voortgezet bleek overigens ook geen lang leven beschoren, en speelt op dit moment slechts een marginale rol in de nieuwste plannen. In 1994 bleken de bewoners van het pand wel in staat om een plan te ontwikkelen dat door een woningcorporatie gedragen werd. In samenspraak met woningcorporatie 'Het Oosten' kon in ieder geval het betonnen gedeelte voor woningen worden ingezet, terwijl het bakstenen gedeelte vooral de culturele functie zou behouden. Ook werd in dit plan recht gedaan aan de monumentale status van de silo's. Deze keer maakte men meer vorderingen en zo kwamen de plannen van Het Oosten zelfs in de gemeenteraad te

recht. Een jaar later gingen deze plannen weer van tafel. Er was inmiddels een andere woningcorporatie opgedoken, woningcorporatie Principaal, die in samenwerking met Rabo Vastgoed ook wel wat zag in het project. Het Oosten haalde het niet tegen het kapitaal van de Rabobank en zo kwam het huidige plan op tafel. Architect André van Stigt mocht aan het tekenen en kwam uit op een silo -met raampjes inmiddels- waarin naast sociale woningbouw en een aantal ateliers, in meerderheid vrije-sectorwoningen gepland zijn.

SILODAM 2030

De gemeente heeft een duidelijk beeld voor ogen van een vernieuwde Silodam waar wonen en werken samen moeten gaan. De verbouwing van de Silo moet daarin een belangrijke rol gaan spelen. "Op verschillende manieren wordt de inrichting van de silo's gebruikt om eigentijdse woningen in te richten. Ook komen er weer ateliers, een restaurant en een aantal bedrijfsruimten. Overigens is de huidige gebruikers aangeboden geboden hun activiteiten op een andere plaats in de stad voort te zetten.", aldus Janneke Zumpolle van de Gemeente Amsterdam.

De keuze voor de meerderheid van vrije-sectorwoningen, naast dertig procent sociale woningbouw, is bewust gemaakt. Het is de bedoeling om mensen die in woningen zitten waar ze in relatie tot hun inkomen weinig huurlasten aan betalen, weg te lokken naar dit soort nieuwe projecten. Langs die weg moet er ruimte gemaakt worden voor mensen waarvan die relatief lage huurlasten beter bij hun inkomen past.

Ook moet er in de toekomst op de kop van de Silodam nog een gebouw bijgebouwd worden dat in statuur kan wedijveren met de Silo. Er is zelfs al een ontwerp gekozen: een groot vierkant gebouw met een veelheid aan kleurschakeringen en architectonische hoogstandjes. Dit gebouw moet als monument van de éénnentwintigste eeuw gaan fungeren naast de stenen silo uit de negentiende, en de betonnen silo van de twintigste eeuw.

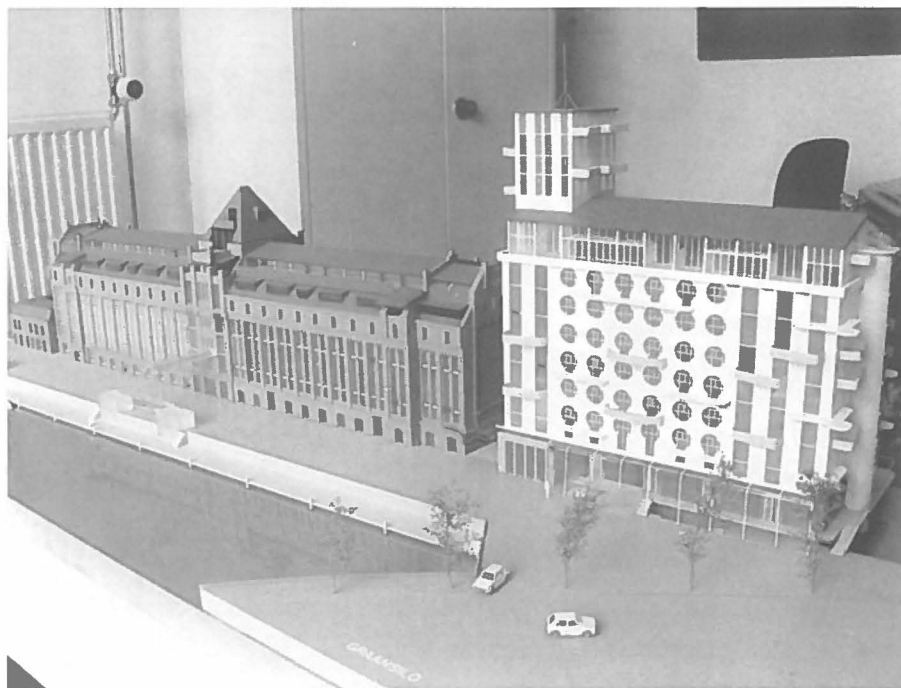
In de huidige plannen voor de inrichting van de Silodam wil de gemeente, mede op aandringen van het stadsdeel Westerpark, veel aandacht besteden aan de leefbaarheid. Men wil dit onder meer doen door een volautomatische ondergrondse parkeergarage aan te leggen en veel aandacht te besteden aan licht en groen. Ook worden pleinen ingepast die een maatschappelijke functie moeten gaan krijgen. De ontwikkeling van de Silodam wordt ook gezien als versterking van de achterliggende Spaarnammer- en Zeeheldenbuurt.

KRAKERS

De huidige gebruikers van het pand worden steeds meer uit de ontwikkelingsplannen geschreven. Ondanks verschillende pogingen om in samenspraak met gemeentelijke instellingen en woningcorporaties tot plannen te komen

die de huidige maatschappelijke functie van het pand recht zou doen, worden ze nu met ontruiming bedreigd. Het is ook maar de vraag of de gemeente Am-

lemaal geen echt IJ-oever plan ligt. "Er is hoofdzakelijk gekeken naar de lokatie, niet naar de panden die daar al stonden. Ook het Ministerie van Binnenlandse Zaken is die me-

De Silo's in de toekomst: met raampjes.

sterdam wel voldoende oog heeft voor de initiatieven die een plaats vinden in de silo. Normaalgesproken wonen er 35 mensen, er werken 150 mensen en men mag twee- tot drieduizend bezoekers per maand verwelkomen. Het gebruik van de Silo is dan ook uitermate divers. Naast een restaurant, een galerie en ruimte voor theater worden er in de Silo ook concerten gegeven, heeft men een café, een muziekstudio, een bakkerij en diverse ateliers. Al deze activiteiten hebben tot nu toe plaatsgevonden met minimale aanpassing van het monumentale karakter van de silo's.

Volgens Klaas Kuitenbrouwer van de Vereniging tot behoud van de Silo gaat de huidige maatschappelijke functie met de plannen van de gemeente volledig verloren. Zijn kritiek op de plannen van de Principaal, Rabo Vastgoed en het gemeentelijke project-managementbureau Y-Grain BV is dan ook niet mals. "Er blijft niets over van de monumentale staat van het pand. Uiterlijk moeten er ramen in muren van een meter dik worden gemaakt, de binnenkant moeten ze ook aan alle kanten openbreken om er woningen van te kunnen maken. En dan is het aandeel van de vrije-sectorwoningen ook nog eens veel te hoog. Belangrijker is nog dat de laagdrempelige mogelijkheden voor muziek, kunst en cultuur zoals die er nu zijn gaan verdwijnen. Daar houden ze bij de gemeente helemaal geen rekening mee, er is helemaal niet gekeken naar andere functies die de panden zouden kunnen hebben. Nu de Silo monumentale status heeft gekregen, kunnen ze niet meer gaan slopen, maar het belangrijkste blijft toch geld verdienen ten koste van wat er aan activiteiten is gegroeid."

Verder heeft de Vereniging het idee dat er he-

ning toegedaan. In een recente notitie pleiten zij voor een pas op de plaats om ernstige fragmentarisatie van de IJ-oever te voorkomen, en voor een herbezinning in de richting van een geïntegreerd beleid."

AANPAK

Het is de vraag of de problemen die de gemeente op wil lossen met het ontwikkelen van de Silodam, op de juiste manier aangepakt worden. Het grote aantal vrije-sectorwoningen doet geen recht aan de grote vraag naar woningen met lagere huren. De filosofie dat door meer vrije-sectorwoningen aan te bieden mensen die nu te goedkoop wonen weg te lokken zijn, heeft tot nu toe steeds gefaald. Ook IJ-burg voorziet al redelijk in de vraag naar dat soort woningen. Waarschijnlijk is dat de rijkere forenzen uit Almere en andere groeikerken de kans aangrijpen om weer in Amsterdam te gaan wonen. Daarmee lost de gemeente het woningprobleem in de sociale sector niet op.

Naast het bovengenoemde gevaar gaat de culturele functie die het pand nu heeft volledig verloren. Weliswaar komt daar weer een ander soort bedrijvigheid voor in de plaats, maar de maatschappelijke functie die de silo's nu hebben komt daar niet mee terug. Ontwikkeling van stukjes stad die wel wat steun kunnen gebruiken moet niet al te makkelijk ten koste gaan van wat die stad zelf aan ontwikkeling in die gebieden heeft voortgebracht.

*Redactie AGORA